

Briuselis, 2016 06 02
COM(2016) 356 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Europos bendro vartojimo ekonomikos darbotvarkė

{SWD(2016) 184 final}

1. Įvadas

Bendro vartojimo ekonomika vartotojams ir verslininkams suteikia naujų galimybių. Todėl Komisija mano, kad atsakingai skatinant ir vystant šią ekonomiką ji gali svariai prisidėti prie darbo vietų kūrimo ir ekonomikos augimo Europos Sąjungoje. Taikant inovacijomis grindžiamus naujus verslo modelius, galima gerokai padidinti konkurencingumą ir paskatinti ekonomikos augimą. Kartais bendradarbiavimo platformas sunku sėkmingai pritaikyti esamiems rinkos dalyviams ir praktikai, tačiau jomis atskiriems gyventojams suteikiant galimybę teikti paslaugas, taip pat skatinamos naujos užimtumo galimybės, lanksti darbo tvarka ir nauji pajamų šaltiniai. Vartotojams bendro vartojimo ekonomika gali būti naudinga dėl naujų paslaugų, didesnės pasiūlos ir mažesnių kainų. Be to, ji gali paskatinti labiau dalytis turtu ir veiksmingiau naudoti išteklius ir taip padėti įgyvendinti ES tvarumo darbotvarkę ir pereiti prie žiedinės ekonomikos.

Kartu bendro vartojimo ekonomikos srityje dažnai kyla klausimų dėl esamų teisinių sistemų taikymo, nes čia nyksta nusistovėjusios ribos tarp vartotojo ir paslaugų teikėjo, darbuotojo ir savarankiškai dirbančio asmens, arba profesionalaus ir neprofesionalaus paslaugų teikimo. Dėl to gali kilti neaiškumų, kokios taisyklės turėtų būti taikomos, visų pirma, kai taip pat susiduriama su reglamentavimo susiskaidymu, atsirandančiu dėl nacionaliniu arba vietos lygmeniu taikomų skirtingų reglamentavimo būdų. Tai trukdo Europoje vystyti bendro vartojimo ekonomiką ir neleidžia išnaudoti visų jos teikiamų galimybių. Be to, kyla rizika, kad reglamentavimo neaiškumai bus išnaudoti siekiant apeiti taisykles, kuriomis siekiama apsaugoti viešąjį interesą.

Bendro vartojimo ekonomika yra maža, tačiau sparčiai auga ir kai kuriuose sektoriuose užima nemažą rinkos dalį. Apskaičiuota, kad 2015 m. bendros ES bendradarbiavimo platformų ir teikėjų pajamos buvo 28 mlrd. EUR. Palyginti su ankstesniais metais, penkių pagrindinių ES sektorių pajamos padvigubėjo ir toliau sparčiai auga¹. Itin sparčiai jos augo 2013 m., o 2015 m., stambioms platformoms daug investavus į veiklos Europoje plėtrą, šių pajamų augimas dar pagreitėjo. Vertindami ateities perspektyvas, kai kurie ekspertai mano, kad bendro vartojimo ekonomikos įnašas į ES ekonomiką galėtų būti 160–572 mlrd. EUR. Todėl naujos įmonės turi dideles galimybes patekti į šias sparčiai augančias rinkas². Kaip įsitikinta surengus viešas konsultacijas ir „Eurobarometro“ apklausą, vartotojų interesas išties yra didelis³.

Šiuo komunikatu siekiama padėti pasinaudoti šiais pranašumais ir aptarti rūpimus klausimus, susijusius su neaiškumais dėl bendro vartojimo ekonomikos dalyvių teisių ir pareigų. Jame, kaip paskelbta bendrosios rinkos strategijoje, valdžios institucijoms, rinkos dalyviams ir suinteresuotiesiems gyventojams pateikiama teisinių patarimų ir politikos gairių⁴, susijusių su subalansuotu ir tvariu bendro vartojimo ekonomikos vystymusi⁵. Šiose neprivalomose esamų ES teisės aktų taikymo bendro vartojimo ekonomikai gairėse aptariami pagrindiniai

¹ Apskaičiuota, kad 2015 m. penkiuose pagrindiniuose bendro vartojimo ekonomikos sektoriuose – apgyvendinimo (trumpalaikės nuomos), keleivių vežimo, buitinių paslaugų, profesinių ir techninių paslaugų, bendrų finansų – veikiančios platformos gavo 3,6 mlrd. EUR pajamų. Visi skaičiai pagrįsti *PwC Consulting* skaičiavimais, atliktais vykdant Europos Komisijos užsakytą tyrimą.

² *EPRS: The cost of non-Europe in the Sharing Economy*, 2016 m. sausio mėn.

³ Atlikus „Eurobarometro“ nuomonių apklausą nustatyta, kad 52 proc. Europos gyventojų žino apie bendro vartojimo ekonomikos principu teikiamas paslaugas, o 17 proc. bent kartą yra naudojęsi tokiomis paslaugomis. „Eurobarometro“ apklausos ir 2015 m. rugsėjo–2016 m. sausio mėn. vykdytų viešų konsultacijų rezultatai pateikti pridėtame Komisijos tarnybų darbiname dokumente.

⁴ Klausimai, susiję su sutelktinio finansavimo veikla (aptarta Komisijos komunikate COM/2014/0172) ir paslaugomis, teikiamomis pasinaudojant mokymosi platformomis, šiame komunikate nėra aptariami.

⁵ COM(2015) 550.

klausimai, su kuriais susiduria atitinkami rinkos dalyviai ir valdžios institucijos⁶. Šios gairės neprieštarauja iniciatyvoms, kurių ateityje šioje srityje gali imtis Komisija, taip pat Teisingumo Teismo išimtinėms teisėms, susijusioms su Sąjungos teisės aiškinimu.

Kas yra bendro vartojimo ekonomika?

Šiame komunikate terminas „bendro vartojimo ekonomika“⁷ reiškia verslo modelius, pagal kuriuos vykdyti veiklą padedama pasitelkiant bendradarbiavimo platformas, kuriomis suteikiama atvira rinka laikinam prekių ir paslaugų, kurias dažnai teikia privatūs asmenys, naudojimui. Bendro vartojimo ekonomika apima tris dalyvių grupes: i) paslaugų teikėjus, kurie dalijasi turtu, ištekliais, laiku ir (arba) įgūdžiais: tai gali būti privatūs asmenys, kurie savo paslaugas siūlo nereguliariai (tarpusavio paslaugų teikėjai), arba paslaugų teikėjai, vykdanys profesinę veiklą (profesinių paslaugų teikėjai); ii) šių paslaugų vartotojus ir iii) tarpininkus, kurie, suteikdami internetinę platformą, teikėjus suveda su vartotojais ir palengvina jų tarpusavio sandorius (bendradarbiavimo platformos). Sudarant bendro vartojimo ekonomikos sandorius, nuosavybės teisės paprastai neperleidžiamos, tokie sandoriai gali būti atliekami siekiant pelno arba jo nesiekiant.⁸

2. Pagrindiniai klausimai

2.1. Patekimo į rinką reikalavimai

Bendro vartojimo ekonomikos įmonės ne tik sukuria naujas rinkas ir išplečia esamas, bet ir ateina į rinkas, kuriose iki tol paslaugas teikė įprasti paslaugų teikėjai. Pagrindinis klausimas, kuris kyla atitinkamoms valdžios institucijoms ir rinkos dalyviams, yra toks: ar, pagal Sąjungos teisę, bendradarbiavimo platformoms ir paslaugų teikėjams gali būti taikomi patekimo į rinką reikalavimai ir kokių mastu šie reikalavimai gali būti taikomi? Šie reikalavimai gali būti verslo leidimai, licencijavimo įpareigojimai arba minimalieji kokybės standartų reikalavimai (pvz., įpareigojimai dėl patalpų dydžio, automobilių rūšies, draudimo arba užstato). Pagal Sąjungos teisę tokie reikalavimai turi būti pagrįsti ir proporcingi, atsižvelgiant į verslo modelio ir atitinkamų inovacinių paslaugų ypatybes, neteikiant pirmenybės kuriam nors vienam verslo modeliui.

Profesionalus paslaugų teikimas

Įvairiuose sektoriuose taikomas skirtingas nacionalinis reglamentavimas – vienur jis griežtesnis, kitur – švelnesnis. Atsižvelgiant į paslaugos rūšį, reglamentavimo paprastai imamasi įvairiais viešojo intereso tikslais – turistų apsaugos, viešojo saugumo užtikrinimo, kovos su mokesčių vengimu, vienodų sąlygų palaikymo, visuomenės sveikatos apsaugos ir maisto saugos, gyventojams įperkamų būstų trūkumo mažinimo ir t. t. Kai kuriose valstybėse

⁶ Šiame komunikate pateiktose gairėse daugiausia dėmesio skiriama ekonominei veiklai. Bendro vartojimo ekonomikos principu teikiamos paslaugos gali būti siūlomos nemokamai, pasidalijant sąnaudas arba už atlygį. Daugelyje valstybių narių už veiklą, kuri vykdoma tik sąnaudų pasidalijimo principu, arba už sandorius, pagal kuriuos suteikiama galimybė dalytis paslaugomis, atlygio neimama. Pagal Sąjungos teisę, ekonominė veikla yra tik tokia veikla, už kurią atlyginama. Žr. 2007 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *Jundt*, C-281/06, Rink. p. I- I-12231 32 ir 33 punktus. Svarbu pažymėti, kad net ir tuo atveju, jei paslaugos teikėjo ir vartotojo tarpusavio sandoris nėra ekonominė veikla, iš jo vis vien galima spręsti apie jų atitinkamą santykį su bendro vartojimo ekonomikos platforma. Kiekvienas santykis (platforma–vartotojas, platforma–paslaugos teikėjas, paslaugos teikėjas–vartotojas) turi būti vertinamas atskirai.

⁷ Be termino „bendro vartojimo ekonomika“, dažnai kaip sinonimas vartojamas terminas „dalijimosi ekonomika“. Bendro vartojimo ekonomika yra sparčiai kintantis reiškinyss, tad jo apibrėžtis gali atitinkamai keistis.

⁸ Teikiant bendro vartojimo ekonomika pagrįstas paslaugas, gali būti perleidžiamos tam tikros intelektualinės nuosavybės teisės.

narėse, atsižvelgiant į bendro vartojimo ekonomikos dalyvių atėjimą į rinką, be esamų konkretiems sektoriams skirtų teisės aktų, taip pat taikomas specialus reglamentavimas.

Vadovaujantis Sąjungos teise, pirmiausia – Paslaugų direktyvoje nurodytomis pagrindinėmis laisvėmis⁹, paslaugų teikėjams negali būti taikoma patekimo į rinką arba kitokių reikalavimų, pvz., leidimų išdavimo sistemų ir licencijavimo reikalavimų, išskyrus tokius, kurie yra nediskriminaciniai, būtini aiškiai nustatytam viešojo intereso tikslui pasiekti¹⁰ ir proporcingi tam interesui patenkinti (t. y. nekeliami daugiau reikalavimų nei tikrai būtina)¹¹. Tas pats pasakytina apie profesijų reglamentavimą¹².

Paslaugų direktyvoje reikalaujama, kad nacionalinės valdžios institucijos peržiūrėtų esamus nacionalinės teisės aktus ir užtikrintų, kad patekimo į rinką reikalavimai ir toliau būtų grindžiami teisėtu tikslu. Jie taip pat turėtų būti būtini ir proporcingi. Kaip Komisija pabrėžė savo 2016 m. metinėje augimo apžvalgoje¹³, užtikrinus lankstesnį paslaugų rinkų reglamentavimą, padidėtų našumas, naujiems dalyviams galėtų būti lengviau patekti į rinką, galėtų sumažėti paslaugų kainos ir vartotojams galėtų būti suteiktas didesnis pasirinkimas.

Bendro vartojimo ekonomikos kūrimasis ir naujų verslo modelių diegimas rinkoje yra gera proga valstybių narių politikos formuotojams ir teisės aktų leidėjams. Jie gali apsvarstyti, ar tikslai, kurių siekiama esamais teisės aktais, tebėra tinkami bendro vartojimo ekonomikai ir įprastu būdu paslaugas teikiantiems asmenims.

Iš naujo vertindamos bendro vartojimo ekonomikai taikomų teisės aktų pagrįstumą ir proporcingumą, nacionalinės institucijos turėtų bendrai įvertinti konkrečius bendro vartojimo ekonomikos verslo modelių ypatumus ir priemones, kurias jos galėtų taikyti atsižvelgdamos į rūpimus viešojo intereso klausimus, pvz., susijusius su patekimu, kokybe ir sauga. Pavyzdžiui, reitingavimo ir reputacijos vertinimo sistemos arba kitokie mechanizmai, kuriais siekiama atgrasyti nuo žalingo rinkos dalyvių elgesio, kartais gali padėti sumažinti vartotojams gresiančią riziką, kylančią dėl informacijos asimetrijos. Taip galima padėti užtikrinti geresnę paslaugų kokybę ir, jei bus galima pasitikėti apžvalgų ir reitingų kokybe, galbūt sumažinti tam tikrų reglamentavimo priemonių poreikį.

Visiškas veiklos uždraudimas ir kiekybiniai jos apribojimai paprastai taikomi, kai nebėra kitos išeities. Iš esmės tokios priemonės turėtų būti taikomos tik tokiu atveju, jei, siekiant teisėto viešojo intereso tikslo, negalima taikyti švelnesnių reikalavimų. Pavyzdžiui, trumpalaikės butų nuomos draudimas iš esmės būtų sunkiai pateisinamas, jei, pvz., trumpalaikį turto naudojimą nuomos pagrindais galima apriboti nustatant didžiausią leidžiamą dienų skaičių per metus. Taip gyventojams būtų suteikta galimybė retkarčiais dalytis savo turtu, neišstumiant turto iš ilgalaikės nuomos rinkos.

Be to, jei pagal nacionalinės teisės aktus paslaugų teikėjų teisėtai reikalaujama gauti leidimus, valstybės narės turi užtikrinti, kad jų gavimo sąlygos, bet kita ko, būtų aiškos, proporcingos ir objektyvios ir kad leidimai iš esmės būtų išduodami neribotam laikotarpiui¹⁴. Be to, susijusios administracinės procedūros ir formalumai turi būti aiškūs, skaidrūs ir neturi būti nepagrįstai

⁹ Žr. Direktyvos 2006/123/EB (Paslaugų direktyva) 9 ir 16 straipsnius ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 49 ir 56 straipsnius.

¹⁰ Paslaugų direktyvoje nustatytų svarbių viešojo intereso priežasčių sąrašas pateiktas tos direktyvos 4 straipsnio 8 dalyje.

¹¹ Dėl termino „leidimų išdavimas“ žr. Paslaugų direktyvos 39 konstatuojamąją dalį ir 4 straipsnio 6 dalį.

¹² Žr. Direktyvos dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo (2005/36/EB) 59 straipsnį. Nacionalinių teisės aktų dėl reglamentuojamųjų profesijų proporcingumas ir būtinumas bus išsamiau aptartas įgyvendinant dvi būsimas Komisijos iniciatyvas (gairės dėl reglamentuojamųjų profesijų reformavimo poreikio ir reglamentuojamosioms profesijoms taikomas proporcingumo testas).

¹³ COM(2015) 690 *final*, 2015 11 26, Komunikatas „2016 m. metinė augimo apžvalga. Ekonomikos atsigavimo stiprinimas ir konvergencijos skatinimas“.

¹⁴ Žr. Paslaugų direktyvos 10 ir 11 straipsnius.

sudėtingi, o sąnaudos, kurias teikėjai patiria dėl šių procedūrų ir formalumų, turi būti pagrįstos ir proporcingos atitinkamos procedūros sąnaudoms, be to, procedūros turi būti kuo greitesnės ir patvirtinamos pagal nutylėjimą¹⁵. Taikant e. valdžios geriausią praktiką ir principus, galima gerokai sumažinti paslaugų teikėjų patiriamas reikalavimų laikymosi sąnaudas ir našta¹⁶.

Paslaugų teikimas tarpusavyje

Bendro vartojimo ekonomikos sąlygomis vertinant, ar patekimo į rinką reikalavimas yra būtinas, pagrįstas ir proporcingas, svarbus kriterijus gali būti tai, ar paslaugas siūlo profesionalūs teikėjai, ar jas nereguliariai siūlo privatūs asmenys. Iš tiesų, vienas iš bendro vartojimo ekonomikos ypatumų yra tas, kad paslaugų teikėjai dažnai yra privatūs asmenys, nereguliariai vienas kitam siūlantys savo turtą arba paslaugas. Be to, vis daugiau labai mažų ir mažųjų įmonių naudojami bendradarbiavimo platformomis.

ES teisės aktuose aiškiai nenustatyta, kada bendro vartojimo ekonomikoje tarpusavio paslaugų teikėjas tampa profesinių paslaugų teikėju¹⁷. Profesinėms paslaugoms atskirti nuo tarpusavyje teikiamų paslaugų valstybės narės taiko skirtingus kriterijus. Kai kuriose valstybėse narėse profesinės paslaugos apibrėžiamos kaip paslaugos, kurios teikiamos už atlygį, o tarpusavyje teikiamos paslaugos – kaip paslaugos, teikiamos siekiant padengti paslaugų teikėjo patiriamas sąnaudas. Kitos valstybės narės yra nustatiusios ribinių verčių taikymu pagrįstą skirstymo metodiką. Šios ribinės vertės dažnai nustatomos pagal sektorius, atsižvelgiant į gaunamų pajamų lygį arba paslaugos teikimo reguliarumą. Neviršijus šių ribų, paslaugų teikėjams paprastai taikomi švelnesni reikalavimai. Pagrįstai nustatytos ribinės vertės gali būti naudingas kriterijus, be to, nustatant tokias vertes, galima padėti sukurti aiškią reglamentavimo sistemą, kuri būtų naudinga neprofesionaliems paslaugų teikėjams.

Pvz., transporto sektoriuje kai kurios valstybės narės ketina smulkaus masto keleivių vežimo paslaugoms, už kurias gaunamos metinės pajamos neviršija tam tikros ribinės vertės, netaikyti licencijavimo reikalavimų. Trumpalaikio apgyvendinimo sektoriuje kai kurie miestai leidžia užsiimti trumpalaikė nuoma ir teikti dalijimosi būstu paslaugas be išankstinio leidimo arba registracijos. Ši nuostata būtų taikoma tokiu atveju, jei paslaugos būtų teikiamos nereguliariai, t. y. neviršijant tam tikros ribinės vertės, pvz., ne daugiau kaip 90 dienų per metus. Kiti miestai taiko kitokias taisykles, pagal kurias atsižvelgiama į tai, ar turtas yra pagrindinis, ar antras gyvenamasis būstas, darant prielaidą, kad gyventojo pagrindinė gyvenamoji vieta gali būti nuomojama tik nereguliariai.

Bendradarbiavimo platformos

Tai, ar bendradarbiavimo platformoms gali būti taikomi patekimo į rinką reikalavimai ir kokių mastu jie turėtų būti taikomi, priklauso nuo tų platformų veiklos pobūdžio. Jei bendradarbiavimo platformos teikia *paslaugą, kuri paprastai teikiama už atlygį, nuotoliniu būdu, elektroninėmis priemonėmis ir asmeniniu paslaugų gavėjo prašymu*¹⁸, jos teikia

¹⁵ Žr. Paslaugų direktyvos 13 straipsnį.

¹⁶ COM(2016) 179 final, 2016 04 19, Komunikatas „2016–2020 m. ES e. valdžios veiksmų planas. Valdžios skaitmeninių permainų spartinimas“.

¹⁷ Pavyzdžiui, Paslaugų direktyvoje paslaugų teikėjai apibrėžiami kaip bet kokie fiziniai arba juridiniai asmenys, siūlantys bet kokią savarankišką, paprastai už užmokestį atliekamą ekonominę veiklą (4 straipsnio 2 dalis). Tai reiškia, kad šios direktyvos nuostatos gali būti taikomos bet kokiai ekonominei veiklai, nepaisant dažnumo, kuriuo ji siūloma, ir nereikalaujant, kad teikėjas būtinai būtų profesionalus. Be to, ES vartotojų apsaugos *acquis* komercinės veiklos subjektas apibrėžiamas kaip bet koks asmuo, kuris veikia siekdamas tikslo, susijusio su jo prekyba, verslu, amatu arba profesija (žr. 2.3 skirsnį).

¹⁸ Žr. Direktyvos 2000/31/EB (Elektroninės prekybos direktyvos) 2 straipsnio a punktą ir Direktyvos 2015/1535 1 straipsnio 1 dalies b punktą. Taip pat žr. pastarosios direktyvos I priede pateiktą orientacinį paslaugų, kurioms ši apibrėžtis netaikoma, sąrašą.

informacinės visuomenės paslaugą. Todėl joms negali būti taikomi reikalavimai dėl išankstinių leidimų arba bet kokie lygiaverčiai reikalavimai, kurie būtų išimtinai nustatyti būtent tokioms paslaugoms¹⁹. Be to, reglamentavimo reikalavimus bendradarbiavimo platformoms, kurios tokias paslaugas tarpvalstybiniu principu teikia iš kitos valstybės narės, valstybės narės nustatyti gali tik tam tikromis aplinkybėmis ir laikydamosi specialios procedūros²⁰.

Tačiau gali būti atvejų, kai bendradarbiavimo platformos, be informacinės visuomenės paslaugų, kurias šios platformos siūlo tarpininkaudamos tarp pagrindinių paslaugų teikėjų ir jų vartotojų, gali teikti ir kitas paslaugas. Pirmiausia tam tikromis sąlygomis platforma taip pat gali būti pagrindinės paslaugos (pvz., transporto arba trumpalaikės nuomos paslaugos) teikėja. Tokiu atveju bendradarbiavimo platformoms galėtų būti taikomi konkrečiam sektoriui skirti teisės aktai, pagal kuriuos, laikantis pirmesniuose skirsniuose nustatytų sąlygų²¹, taip pat būtų keliama verslo leidimų išdavimo ir licencijavimo reikalavimai, paprastai taikomi paslaugų teikėjams.

Tai, ar bendradarbiavimo platforma taip pat teikia pagrindinę paslaugą, paprastai reikės nustatyti atsižvelgiant į konkretų atvejį. Šiuo požiūriu gali būti svarbūs keli faktiniai ir teisiniai kriterijai. Paprastai didelę reikšmę turi lygis, kuriuo bendradarbiavimo platforma kontroliuoja tokių paslaugų teikėją arba daro jam įtaką. Šį lygį visų pirma galima nustatyti pagal šiuos pagrindinius kriterijus:

- kaina: ar bendradarbiavimo platforma nustato galutinę kainą, kurią turi mokėti vartotojas, kaip pagrindinės paslaugos gavėjas? Jei bendradarbiavimo platforma kainą tik rekomenduoja arba jei pagrindinių paslaugų teikėjas turi kitų galimybių keisti bendradarbiavimo platformos nustatytą kainą, gali būti, kad šis kriterijus nebus įvykdytas;
- kitos pagrindinės sutartinės sąlygos: ar bendradarbiavimo platforma, be kainų, nustato nuostatas ir sąlygas, kuriomis apibrėžiami sutartiniai pagrindinių paslaugų teikėjo ir vartotojo tarpusavio santykiai (pvz., nustatomos privalomos pagrindinės paslaugos teikimo, įskaitant prievolę teikti paslaugą, instrukcijos)?
- pagrindinio turto nuosavybės teisės: ar bendradarbiavimo platformai priklauso pagrindinis turtas, naudojamas pagrindinei paslaugai teikti?

Jei visi šie kriterijai įvykdomi, galima daryti gana patikimą išvadą, kad bendradarbiavimo platforma daro didelę įtaką pagrindinės paslaugos teikėjui arba jį griežtai kontroliuoja, o tai savo ruožtu gali reikšti, kad ši platforma taip pat teikia pagrindinę paslaugą (be informacinės visuomenės paslaugos).

Atsižvelgiant į konkretų atvejį, gali būti svarbūs ir kiti kriterijai. Pvz., kriterijumi gali būti tai, ar bendradarbiavimo platforma patiria sąnaudų ir prisiima visą su pagrindinės paslaugos teikimu susijusią riziką. Kitas kriterijus gali būti tai, ar bendradarbiavimo platforma ir aptariamą pagrindinę paslaugą teikiantis asmuo yra susiję darbo santykiais (žr. 2.4 skirsnį). Šie požymiai gali rodyti, kad bendradarbiavimo platforma griežtai kontroliuoja pagrindinės paslaugos teikimą ir daro tam įtaką.

¹⁹ Žr. Elektroninės prekybos direktyvos 4 straipsnį.

²⁰ Žr. Elektroninės prekybos direktyvos 2 ir 3 straipsnius. Nuo kilmės šalies principo, kuriuos siekiama užtikrinti laisvę tarpvalstybiniu mastu teikti informacinės visuomenės paslaugas, galima nukrypti tik tada, kai kyla didelė ir rimta grėsmė, kad bus trukdoma siekti šių keturių tikslų: viešosios politikos, visuomenės sveikatos apsaugos, visuomenės saugumo, įskaitant nacionalinio saugumo užtikrinimą ir gynybą, ir vartotojų apsaugos. Tokiu atveju aptariamoms nacionalinės priemonės vis vien turi būti proporcingos ir turi būti laikomasi tam tikrų procedūrinių sąlygų (įskaitant Komisijos informavimą).

²¹ T. y. jie turi būti nediskriminaciniai, būtini aiškiai nustatytam viešojo intereso tikslui pasiekti ir proporcingi tam interesui patenkinti (t. y. nekeliami daugiau reikalavimų nei tikrai būtina).

Galimas priešingas atvejis, kai bendradarbiavimo platformos tik padeda pagrindinių paslaugų teikėjui, suteikdamos galimybę vykdyti tam tikrą veiklą, kuria papildomos pagrindinės informacinės visuomenės paslaugos, kurias platforma teikia tarpininkaudama tarp pagrindinių paslaugų teikėjų ir tų paslaugų vartotojų (pvz., suteikdama mokėjimo priemones, draudimą, aptarnavimą po pardavimo ir t. t.). Tačiau tai dar nėra įtakos ir kontrolės, susijusios su pagrindine paslauga, įrodymas. Atitinkamai tai, kad vartotojui yra siūlomos reitingavimo arba apžvalgų rengimo sistemos, taip pat dar nėra didelės įtakos arba kontrolės įrodymas²². Vis dėlto apskritai reikia pasakyti, kad kuo daugiau bendradarbiavimo platformos valdo ir organizuoja pagrindinių paslaugų teikėjų atranką ir šių pagrindinių paslaugų teikimo būdą, pvz., tiesiogiai tikrindamos ir prižiūrėdamos tokių paslaugų kokybę, tuo akivaizdžiau, kad gali būti laikoma, kad tokia bendradarbiavimo platforma pati teikia ir pagrindines paslaugas.

Todėl bendradarbiavimo platforma, teikianti paslaugas trumpalaikės nuomos sektoriuje, gali teikti tik informacinės visuomenės paslaugas, bet negali pati teikti apgyvendinimo paslaugos, jei, pvz., apgyvendinimo paslaugos teikėjas nustato savo kainas, o platforma neturi jokio turto, kuris naudojamas tokiai paslaugai teikti. Tai, kad bendradarbiavimo platforma savo vartotojams taip pat gali teikti draudimo arba reitingavimo paslaugas, šiai išvadai įtakos neturi.

Vertindamos, ar bendro vartojimo ekonomikos srityje taikomi patekimo į rinką reikalavimai yra būtini, pagrįsti ir proporcingi siekiant nustatyti ir teisėtų viešojo intereso tikslų, valstybės narės turėtų atsižvelgti į konkrečius bendro vartojimo ekonomikos verslo modelių ypatumus.

Reglamentuojant aptariamą veiklą, privatūs asmenys, vienas kitam nereguliariai siūlantys paslaugas, kurias jie teikia pasinaudodami bendradarbiavimo platformomis, neturėtų būti automatiškai laikomi profesinių paslaugų teikėjais. Ateityje galėtų būti tinkama nustatyti ribines vertes (galbūt – pagal sektorius), kurių neviršijus ekonominė veikla būtų laikoma neprofesionalia tarpusavio veikla.

Valstybėms narėms rekomenduojama pasinaudoti šia galimybe ir peržiūrėti, supaprastinti bei atnaujinti rinkos dalyviams paprastai taikomus patekimo į rinką reikalavimus. Kad ir koks verslo modelis būtų taikomas, jos turėtų siekti sumažinti veiklos vykdytojams tenkančią nereikalingą reguliavimo naštą ir išvengti bendrosios rinkos susiskaidymo.

2.2. Atsakomybės nustatymo tvarkos

Svarbiausios taisyklės, susijusios su sutartine ir deliktine atsakomybe, yra nustatytos valstybių narių nacionalinės teisės aktuose. Tačiau, pagal Sąjungos teisę, internetinės platformos, kaip informacinės visuomenės tarpinių paslaugų teikėjos, tam tikromis sąlygomis yra atleidžiamos nuo atsakomybės už informaciją, kurią jos saugo²³.

Galimybė atleisti nuo atsakomybės priklausys nuo teisinių ir faktinių aspektų, susijusių su bendradarbiavimo platformos vykdoma veikla, ir toks atleidimas taikomas tokiu atveju, jei aptariama veikla pagal Elektroninės prekybos direktyvą laikoma prieglobos paslaugomis²⁴. Kad būtų galima tai padaryti, jų veikla turi būti tik techninio, automatinio ir pasyvaus

²² Iš tikrųjų reitingus suteikia ir (arba) apžvalgas rengia vartotojas, o ne bendradarbiavimo platforma.

²³ Elektroninės prekybos direktyvos 14 straipsnis.

²⁴ Bendro vartojimo ekonomikoje priegloba plačiąja prasme gali būti suprantama kaip veikla, susijusi su kliento duomenų saugojimu ir vietas, kurioje vartotojai susieina su pagrindinių paslaugų teikėjais, suteikimu. Šiuo atžvilgiu Elektroninės prekybos direktyvos 12 ir 13s straipsniuose nustatytos išimties dažniausiai nebus taikomos, nes bendradarbiavimo platformos paprastai neteikia vadinamųjų paprasto perdavimo kanalo arba spartinimo paslaugų, kaip apibrėžta tomis nuostatomis.

pobūdžio²⁵. Atleidimas nuo atsakomybės taikomas, jei bendradarbiavimo platforma neatlieka aktyvaus vaidmens, dėl kurio ji galėtų įgyti žinių apie neteisėtą informaciją, ją kontroliuoti arba apie ją sužinoti, ir – vis tik įgijusi tokių žinių arba sužinojusi apie tokią informaciją – nedelsdama panaikina šią informaciją arba atima galimybę ją pasiekti²⁶.

Tai, ar bendradarbiavimo platformos gali pasinaudoti tokiu atleidimu nuo atsakomybės, kiekvienu konkrečiu atveju reikės nustatyti atskirai, atsižvelgiant į internetinės platformos žinių ir kontrolės, susijusios su jos saugoma informacija, lygį.

Svarbu pažymėti, kad pagal Sąjungos teisę valstybės narės bendradarbiavimo platformoms, teikiančioms prieglobos paslaugas, negali nustatyti bendro pobūdžio įpareigojimo stebėti arba aktyviai domėtis faktais arba aplinkybėmis, iš kurių būtų galima spręsti, kad vykdoma neteisėta veikla²⁷.

Komunikate dėl internetinių platformų ir bendrosios skaitmeninės rinkos²⁸ paaiškinta, kad norint ES toliau plėtoti skaitmeninę ekonomiką, labai svarbu palaikyti esamą tarpininkų atsakomybės tvarką. Tai taikoma ir bendro vartojimo ekonomikai, nes internetinės platformos yra pagrindiniai jos augimo veiksniai. Kartu Komisija ragina visų rūšių internetines platformas užtikrinti atsakingą elgseną, šiuo tikslu imantis savanoriškų veiksmų, pvz., siekiant padėti išspręsti svarbią suklastotų arba klaidinančių apžvalgų problemą. Bendradarbiavimo platformai ėmusis tokių savanoriškų veiksmų, kuriais siekiama padidinti pasitikėjimą ir suteikti konkurencingesnę paslaugą, nereikėtų iš karto manyti, kad bendradarbiavimo platformos veikla nebėra tik techninio, automatinio ir pasyvaus pobūdžio.

Be prieglobos paslaugų bendradarbiavimo platforma taip pat gali siūlyti įvairią kitą susijusią arba pagalbinę veiklą. Tai gali būti apžvalgų rengimo arba reitingavimo priemonės, mokėjimo priemonės, draudimas, tapatybės patikrinimas (jį dažnai atlieka trečiosios šalies teikėjai), arba platforma netgi gali teikti pagrindinę vartotojams siūlomą paslaugą.

Pirmiau minėtas ES teisės aktuose nustatytas atleidimas nuo atsakomybės taikomas tik prieglobos paslaugų teikimui ir netaikomas kitoms bendro vartojimo ekonomikos platformos teikiamoms paslaugoms arba vykdomai veiklai. Be to, kiek tai susiję su pačios platformos veikla, taikant pirmiau minėtą atleidimą nuo atsakomybės, nepanaikinama bendro vartojimo ekonomikos platformos atsakomybė, nustatyta taikomais asmens duomenų apsaugos teisės aktais. Ir atvirkščiai – vien tai, kad platforma, be prieglobos paslaugų, taip pat vykdo kokią nors kitą veiklą, nebūtinai reiškia, kad ta platforma nebėgali būti atleista nuo atsakomybės, susijusios su jos teikiamomis prieglobos paslaugomis²⁹. Bet tokiu atveju dėl to, kaip

²⁵ Kaip nustatyta Elektroninės prekybos direktyvos 4 skirsnyje. 2010 m. kovo 23 d. Sprendime *Google France* prieš *Louis Vuitton*, sujungtos bylos C-236/08–C-238/08, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, remdamasis Direktyvos 2000/31/EB 42 konstatuojamąja dalimi, atkreipė dėmesį į pagrindinį kriterijų, taikytiną nustatant, ar internetinė platforma laikytina tarpinių paslaugų teikėja. Pagal šią konstatuojamąją dalį, teikiant informacinės visuomenės paslaugas užtikrinamas eksploatavimo techninis procesas ir suteikiama prieiga prie ryšių tinklo, kuriuo perduodama arba kuriame laikinai saugoma trečiųjų šalių suteikta informacija, tik tam, kad perdavimas būtų efektyvesnis; ši veikla yra tik techninio, automatinio ir pasyvaus pobūdžio.

²⁶ 2011 m. liepos 12 d. Sprendimas *L'Oréal* prieš *eBay*, C-324/09. Tai neprieštarauja teismų ir nacionalinių administravimo institucijų teisei reikalauti, kad bendradarbiavimo platforma nutrauktų pažeidimą arba užkirstų jam kelią. Žr. Elektroninės prekybos direktyvos 14 straipsnio 3 dalį. Išsamus tarpininkų atsakomybės tvarkos pagrindas išdėstytas Komisijos tarnybų dariniame dokumente „Internetu teikiamos paslaugos ir elektroninė prekyba bendrojoje rinkoje“, SEC(2011) 1641 final.

²⁷ Kaip nustatyta Elektroninės prekybos direktyvos 15 straipsnio 1 dalyje.

²⁸ COM(2016) 288/2, 2015 m. gegužės 25 d., Komunikatas „Interneto platformos ir bendroji skaitmeninė rinka. Europos galimybės ir uždaviniai“.

²⁹ Šiuo požiūriu kai kurie teismai atmeta apsaugos nuo atsakomybės galimybę, jei su priegloba susiję paslaugos aspektai nėra svarbiausi tos paslaugos aspektai. Šiuo atžvilgiu žr. Paryžiaus teismo sprendimus *Louis Vuitton Malletier* prieš *Christian Dior Couture* ir *Parfums Christian Dior, Kenzo, Givenchy et Guerlain* prieš *eBay*, Paryžiaus komercinių bylų

bendradarbiavimo platformos organizuos savo informacinės visuomenės paslaugą ir įgyvendins savanoriškas priemones, kad pašalintų internete skelbiamą neteisėtą turinį, iš esmės tėra verslo sprendimas, o tai, ar tokioms platformoms gali būti taikomas atleidimas nuo tarpininkų atsakomybės, visada reikėtų vertinti atsižvelgiant į konkretų atvejį.

Bendradarbiavimo platformos raginamos ir toliau imtis savanoriškų veiksmų kovojant su neteisėtu internetiniu turiniu ir siekiant padidinti pasitikėjimą (pvz., padedant užtikrinti paslaugų, kurias jų platformoje siūlo pagrindinių paslaugų teikėjai, kokybę). Tai, kad imamasi tokių savanoriškų priemonių, dar nereiškia, kad bendradarbiavimo platformos, kurios naudojami atleidimo nuo tarpininkų atsakomybės galimybę, to nebedaro.

2.3. Vartotojų apsauga

ES vartotojų apsaugos ir prekybos teisės aktais paprastai reglamentuojami tokie sandoriai, kai viena iš sandorio šalių yra silpnesnė ir jai reikalinga apsauga (paprastai tai yra vartotojas). Tačiau bendro vartojimo ekonomikoje nėra aiškos ribos tarp vartotojų ir verslo, nes čia esama daugiašalių santykių, galinčių apimti įmonių sandorius su įmonėmis, įmonių sandorius su vartotojais, vartotojų sandorius su įmonėmis ir vartotojų sandorius su vartotojais. Esant tokiems santykiams, ne visada aišku, kas galėtų būtų ta silpnesnioji šalis, kuriai reikalinga apsauga.

Dabar ES vartotojų apsaugos ir prekybos teisės aktai grindžiami komercinės veiklos subjekto ir vartotojo atskyrimu. Komercinės veiklos subjektas yra asmuo, kuris „veikia siekdamas tikslų, susijusių su jo prekyba, verslu, amatu arba profesija“³⁰, o vartotojas – asmuo, kuris veikia „siekdamas tikslų, nesusijusių su jo prekyba, verslu, amatu arba profesija“³¹. Šiuos kriterijus taikant bendro vartojimo ekonomikos dalyvių grupėms, pagal esamus ES vartotojų apsaugos ir prekybos teisės aktus nustatomos atitinkamos šalių teisės ir pareigos³².

ES vartotojų apsaugos teisės aktai pirmiausia taikomi visoms bendradarbiavimo platformoms, kurios laikomos komercinės veiklos subjektais ir vartotojų atžvilgiu vykdo komercinę veiklą. Pagrindinių paslaugų teikėjai taip pat laikomi komercinės veiklos subjektais, jei jie veikia *siekdami tikslų, susijusių su jų prekyba, verslu, amatu arba profesija*. Ir atvirkščiai – ES vartotojų apsaugos ir prekybos teisės aktai netaikomi vartotojų tarpusavio sandoriams. Taigi, jei nei bendradarbiavimu grindžiamos paslaugos teikėjas, nei vartotojas nėra laikomi komercinės veiklos subjektais, jų tarpusavio sandoriams šie teisės aktai netaikomi.

Dėl to kyla esminis klausimas – kokiomis sąlygomis tarpusavyje teikiant paslaugas atitinkamos paslaugos teikėjas laikytinas komercinės veiklos subjektu. Šiuo metu valstybės narės šį klausimą sprendžia įvairiai³³. Pagal dabartinę Sąjungos teisę, į šį klausimą turi būti atsakoma atsižvelgiant į konkretų atvejį. Šiuo tikslu Komisija siūlo taikyti tam tikrus bendrus kriterijus, nustatytus atnaujintose Nesąžiningos komercinės veiklos direktyvos įgyvendinimo gairėse³⁴. Atsižvelgiant į konkrečias bendro vartojimo ekonomikos aplinkybes, svarbu taikyti

teismo pirmosios kolegijos priimtus 2008 m. birželio 30 d. Vienas Graikijos teismas laikėsi priešingos nuomonės (Rodopės pirmosios instancijos teismo sprendimas (byla Nr. 44/2008), paskelbtas 2009 m., *Armenopoulos*, p. 406).

³⁰ Direktyvos 2005/29/EB (Nesąžiningos komercinės veiklos direktyvos) 2 straipsnio b punktas.

³¹ Nesąžiningos komercinės veiklos direktyvos 2 straipsnio a dalis.

³² Įmonių ir vartotojų sandoriams bendro vartojimo ekonomikoje būtų taikoma Nesąžiningos įmonių komercinės veiklos direktyva, Direktyva 2011/83/ES (Vartotojų teisių direktyva) ir Direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais. Įmonių tarpusavio sandoriams būtų taikoma Direktyva 2006/114/EB dėl klaidinančios ir lyginamosios reklamos.

³³ Šiuo metu Komisija atlieka bendro vartojimo ekonomikoje vartotojams kylančių problemų tyrimą, kurio metu bus sudarytas susijusių 28 valstybių narių nacionalinių teisės aktų sąrašas.

³⁴ SWD(2016) 163 *final*, 2016 gegužės 25 d., Direktyvos 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos įgyvendinimo ir taikymo gairės.

toliau nurodytus kriterijus. Nors nė vienas iš jų dar nėra pakankamas pagrindas paslaugų teikėją laikyti komercinės veiklos subjektu, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, jei vykdomi keli iš šių kriterijų, jau gali būti pagrindo daryti tokią išvadą:

- *paslaugų teikimo dažnumas*: teikėjai, kurie savo paslaugas siūlo tik retkarčiais (jiems tai yra nedidelės apimties papildoma, o ne reguliari veikla), veikiausiai nebus laikomi komercinės veiklos subjektais. Kuo dažniau teikiama paslauga, tuo daugiau pagrindo teikėją laikyti komercinės veiklos subjektu, nes tai gali būti požymis, kad jis veikia siekdamas tikslų, susijusių su jo verslu, amatu arba prekyba;
- *pelno siekimas*: pelno siekimas gali būti požymis, kad konkretaus sandorio atžvilgiu teikėjas gali būti laikomas komercinės veiklos subjektu. Teikėjai, kurių tikslas – keistis turtu arba įgūdžiais (pvz., keitimosi būstais arba laiko bankų atveju), iš esmės nebus laikomi komercinės veiklos subjektais. Teikėjai, kurie tik gauna kompensaciją už patirtas konkretaus sandorio sąnaudas, negali būti laikomi siekiančiais pelno. Iš atvirkščiai – teikėjai, kurie gauna ne tik kompensaciją už patirtas sąnaudas, bet ir papildomą atlygį, veikiausiai siekia pelno;
- *pajamų lygis*: kuo didesnes pajamas gauna paslaugos teikėjas (nesvarbu, iš vienos ar iš kelių platformų), tuo daugiau pagrindo teikėją laikyti komercinės veiklos subjektu. Šiuo požiūriu svarbu įvertinti, ar teikėjo gautas pajamų lygis yra susijęs su ta pačia veikla (pvz., dalijimusi automobiliais), ar įvairių rūšių veikla (dalijimusi automobiliais, sodininkyste ir t. t.). Antruoju atveju didesnės pajamos nebūtinai reiškia, kad teikėjas laikytinas komercinės veiklos subjektu, nes šios pajamos nebūtinai buvo gautos iš kitos (pagrindinės) teikėjo veiklos.

Asmuo, kuris, pasinaudodamas bendradarbiavimo platformomis, reguliariai teikia sodininkystės paslaugas ir už jas nori gauti nemažą atlygį, gali būti laikomas atitinkančiu komercinės veiklos subjekto apibrėžtį. Tačiau profesionali auklė, kuri, pasinaudodama bendradarbiavimo platformomis, retkarčiais teikia sodininkystės paslaugas, iš esmės nebus laikoma komercinės veiklos subjektu, nes sodininkystės paslaugas ji teikia nereguliariai. Pagal Nesąžiningos komercinės veiklos direktyvą visi komercinės veiklos subjektai privalo laikytis profesinio atidumo įpareigojimų ir neklaidinti vartotojų. Tai taikoma ir bendradarbiavimo platformoms, kurios, atsižvelgiant į jų komercinę veiklą, laikomos komercinės veiklos subjektais (pvz., teikia tarpininkavimo paslaugas, mokėjimo paslaugas, reitingavimo paslaugas ir t. t.). Be to, pagrindinių paslaugų teikėjams, kurie laikomi komercinės veiklos subjektais, bendradarbiavimo platformos turėtų sudaryti sąlygas laikytis ES vartotojų apsaugos ir prekybos teisės aktų, pvz., kurdamos tokias internetines sistemas, kad komercinės veiklos subjektai kaip tretieji asmenys galėtų nurodyti tokią savo tapatybę platformos naudotojams. Be to, jos visiems vartotojams galėtų aiškiai nurodyti, kad ES vartotojų apsaugos ir prekybos teisės aktais numatyta apsauga bus taikoma tik jų santykiams su komercinės veiklos subjektais. Jei bendradarbiavimo platforma, atrinkdama pagrindinės paslaugos teikėjus, kurie galės naudotis ta platforma, taiko kokius nors kriterijus ir atlieka teikėjų patikimumo patikras, ji apie tai turėtų informuoti vartotojus.

Be to, bendradarbiavimo platformų ir pagrindinių paslaugų teikėjų gali būti reikalaujama laikytis kitų pagal Sąjungos teisę³⁵ taikomų įpareigojimų pateikti informaciją, taip pat susijusių konkrečioms sektoriams skirtų teisės aktų reikalavimų dėl skaidrumo³⁶.

Bet kokių atveju, kaip ir visi kiti duomenų valdytojai, Europos Sąjungoje renkantys ir toliau tvarkantys asmens duomenis, bendradarbiavimo platformos turi laikytis taikomos teisinės

³⁵ Pavyzdžiui, pagal Vartotojų teisių direktyvos 6 straipsnį, Paslaugų direktyvos 22 straipsnį ir Elektroninės prekybos direktyvos 5 straipsnį.

³⁶ Pavyzdžiui, kaip nustatyta Elektroninės prekybos direktyvos 5 straipsnyje.

asmens duomenų apsaugos sistemos³⁷. Užtikrinus asmens duomenų tvarkymo taisyklių laikymąsi, bus prisidėta prie asmenų – teikėjų ar vartotojų (įskaitant tarpusavio paslaugų teikėjus), kurie naudojami bendro vartojimo ekonomika, pasitikėjimo didinimo: šie asmenys žinos, kad tais atvejais, kai bus tvarkomi jų asmens duomenys, jiems bus užtikrinta derama apsauga.

Norint padidinti vartotojų pasitikėjimą, reikia didinti pasitikėjimą tarpusavio paslaugomis. Svarbi priemonė, padedanti spręsti informacijos apie atskirus paslaugų teikėjus trūkumo problemą, gali būti pasitikėjimo didinimo mechanizmai, pvz., internetinės reitingavimo ir apžvalgų rengimo sistemos ir kokybės ženklai. Tokius pasitikėjimo didinimo bendro vartojimo ekonomikoje mechanizmus yra sukūrusios pačios bendradarbiavimo platformos arba specializuoti tretieji asmenys; jie gali būti labai svarbūs tais atvejais, kai netaikomi esami vartotojų apsaugos teisės aktai, kaip paaiškinta toliau.

Valstybės narės raginamos atsižvelgiant į ES vartotojų apsaugos ir prekybos taisykles ieškoti subalansuoto požiūrio, kuriuo remiantis būtų užtikrinta labai gera vartotojų apsauga, pirmiausia – nuo nesąžiningos komercinės praktikos, bet nenustatant neproporcingų informacijos teikimo įpareigojimų ir neužkraunant kitokios administracinės naštos privatiems asmenims, kurie nėra komercinės veiklos subjektai, tačiau nereguliariai teikia paslaugas.

Siekiant paskatinti patikimesnį dalyvavimą bendro vartojimo ekonomikoje, reikėtų didinti internetinių pasitikėjimo užtikrinimo mechanizmų, kuriais stiprinamas pasitikėjimas ir patikimumas (pvz., kokybės ženklų), veiksmingumą ir tobulinti jų taikymą.

2.4. Savarankiškai dirbantys asmenys ir darbuotojai bendro vartojimo ekonomikoje

Bendro vartojimo ekonomikoje kuriamos naujos užimtumo galimybės, pajamų gaunama ne tik iš tradicinių tiesioginių darbinių santykių ir žmonėms suteikiama galimybė dirbti pagal lanksčius susitarimus. Taip jiems suteikiama proga tapti ekonomiškai aktyviais tuo atveju, kai labiau įprastos užimtumo formos jiems yra netinkamos arba neprieinamos. Tačiau lankstesniais darbo susitarimais pagrįstas užimtumas gali būti ne toks reguliarus arba pastovus, palyginti su įprastais darbo santykiais. Dėl to gali kilti neaiškumų, kokios teisės ir socialinė apsauga turėtų būti suteikiamos. Bendro vartojimo ekonomikoje darbo susitarimai dažnai sudaromi dėl konkrečių, pagal poreikį atliekinų užduočių, o ne dėl reguliaraus darbo iš anksto nustatytoje aplinkoje ir iš anksto nustatytu laikotarpiu.

Iš tikrųjų, tai veikia struktūrinio poslinkio dalis. Ribos tarp savarankiškai dirbančių asmenų ir darbuotojų vis labiau nyksta, daugėja dirbančiųjų laikinai, ne visą darbo dieną ir keliuose darbo vietose³⁸. Pagal Europos socialinių teisių ramstį³⁹ Komisija pradėjo viešas konsultacijas dėl to, kaip būtų galima geriausiai patenkinti aktyvesnio dalyvavimo darbo rinkoje poreikį, kartu užtikrinant tinkamas darbo sąlygas ir tinkamą bei tvarią socialinę apsaugą. Šiuo metu dėl šios iniciatyvos vyksta konsultacijos, kuriomis Komisija siekia išsiaiškinti suinteresuotųjų subjektų nuomones dėl ES socialinės srities *acquis*, darbo ateities ir socialinės apsaugos sistemų aprėpties.

³⁷ Duomenų apsaugos taisyklės, šiuo metu išdėstytos Direktyvoje 95/46/EB, neseniai buvo peržiūrėtos. Nuo 2018 m. gegužės 25 d. bus taikomas naujasis Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas (ES) 2016/679, OL L 119, 2016 5 4, p. 1.

³⁸ Remiantis Eurostato statistiniais duomenimis.

³⁹ COM(2016) 127 final. [Viešos konsultacijos dėl Europos socialinių teisių ramsčio](#) buvo pradėtos 2016 m. kovo 8 d. ir vyks iki 2016 m. gruodžio 31 d.

Nors darbo teisė iš esmės priklauso nacionalinei kompetencijai, Europos Sąjunga parengė tam tikrus socialinės politikos srityje taikytinus minimaliuosius standartus⁴⁰. Siekiant šiek tiek paaiškinti, kaip įprastas savarankiškai dirbančių asmenų ir darbuotojų atskyrimas veikia bendro vartojimo ekonomikoje, šiame skirsnyje nagrinėjamos sąlygos, kuriomis pagal ES darbo teisę⁴¹ ir teismų praktiką laikoma, kad esama darbo santykių.

ES darbo teisės aktais iš esmės nustatomi tik minimalieji standartai ir neatsižvelgiama į visus darbo santykiams taikomų socialinės teisės aktų aspektus, o tai reiškia, kad valstybės narės savo nacionalinės teisės aktuose iš esmės gali nustatyti griežtesnius standartus, todėl bendro vartojimo ekonomikos dalyviams rekomenduojama remtis šalyje, kurioje teikiama paslauga, taikomais nacionalinės darbo teisės aktais.

ES lygmeniu parengta darbuotojo apibrėžtis

ES teisės aktai, kuriais užtikrinamos darbuotojų teisės, taikomi tik tiems asmenims, kurie yra užmezgę darbo santykius, t. y. laikomi darbuotojais. Nors valstybės narės ir yra atsakingos už sprendimą, kas pagal nacionalinę teisinę tvarką turi būti laikomas darbuotoju, Sąjungos teisės taikymo tikslais Teisingumo Teismas yra apibrėžęs darbuotojo sąvoką ES lygmeniu⁴². Ši apibrėžtis pirmiausia buvo parengta atsižvelgiant į laisvo darbuotojų judėjimo principą. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nurodė, kad *darbo santykių esminis požymis yra tas, kad asmuo tam tikrą laiką kito asmens naudai ir jo vadovaujamas vykdo veiklą, už kurią gauna atlyginimą*⁴³. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas aiškiai patvirtino, kad ši apibrėžtis taip pat naudojama, kai, taikant tam tikras socialinės srities ES direktyvas, norima nustatyti, kas turėtų būti laikomas darbuotoju⁴⁴.

Tai, ar esama darbo santykių, turi būti nustatoma įvertinus konkretų atvejį, atsižvelgiant į faktus, kuriais apibūdinamas platformos ir pagrindinės paslaugos teikėjo santykis, ir į susijusių užduočių atlikimo ypatumus, pirmiausia įvertinant, ar vykdomi visi trys toliau nurodyti kriterijai⁴⁵:

- pavaldumo ryšio buvimas;
- darbo pobūdis ir
- atlygio mokėjimas.

⁴⁰ Atsižvelgdama į savo kompetenciją, nustatyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 153 straipsnyje.

⁴¹ ES darbo teisė apima direktyvas, kuriomis nustatomos darbuotojų teisės ir pareigos. Jomis reglamentuojami darbo laiko apribojimai, taip pat suteikiant teisę į mokamas kasmetines atostogas, dieninį ir savaitinį poilsį ir apsaugą dirbant naktį, informavimas apie asmens įdarbinimo sąlygas, komandiruočių darbuotojų teisės, draudimas diskriminuoti darbuotojus, įdarbintus neįprastu būdu (pvz., dirbančius ne visą darbo dieną, įdarbintus tam tikram laikotarpiui arba pasinaudojant laikinojo įdarbinimo agentūrų paslaugomis), apsauga darbdavių nemokumo atveju, apsauga nuo diskriminavimo draudžiamu pagrindu, pvz., dėl lyties, etninės priklausomybės, lytinės orientacijos. Be to, šiomis direktyvomis suteikiama apsauga kolektyvinio atleidimo iš darbo, įmonių perdavimo arba tarpvalstybinio susijungimo atveju. Jose numatytas darbuotojų įtraukimas – informavimas ir konsultavimas, o tam tikromis aplinkybėmis – ir darbuotojų dalyvavimas valdybos darbe. Bendrieji sveikatos ir saugos darbe principai yra susiję su profesinės rizikos prevencija, darbuotojų sauga ir sveikatos apsauga darbo vietoje.

⁴² Taikydamos nacionalinės darbo teisės aktus, valstybės narės turi teisę išplėsti ES nustatytą darbuotojo sąvoką, kad ją būtų galima taikyti tiems atvejams, kuriems ES apibrėžtis netaikoma. Jei vertinimas, ar esama darbo santykių, yra susijęs su kai kurių specialių ES teisės aktų (Darbo laiko direktyvos 2003/88/EB ir Kolektyvinio atleidimo iš darbo direktyvos 98/59/EB) taikymu, nacionalinės darbuotojų apibrėžtys nėra svarbios. Be to, nacionaliniai arba Europos teismai visada įvertina nacionalinės teisės aktuose pateiktas apibrėžtis.

⁴³ COM(2010) 373, „Užtikrintas laisvas darbuotojų judėjimas. Teisės ir pagrindiniai pokyčiai“. I.1.1 punktas, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1453133735571&uri=CELEX%3A52010DC0373>.

⁴⁴ Direktyvos dėl darbo laiko (2010 m. spalio 14 d. Sprendimas *Isère*, C-428/09), kolektyvinio atleidimo iš darbo (2015 m. liepos 9 d. Sprendimas *Balkaya*, C-229/14) ir lygių galimybių užimtumo srityje (2015 m. spalio 1 d. Sprendimas *O*, C-432/14). Kitose darbo teisės direktyvose aiškiai remiamasi valstybių narių supratimu, kas yra darbuotojas, jei tik dėl to nenukenčia Sąjungos teisės veiksmingumas; žr. 2012 m. kovo 1 d. Sprendimą *O'Brien* (C-393/10).

⁴⁵ Taip pat žr. COM(2010) 373 *final*, p. 4–6.

Kad būtų įvykdytas **pavaldumo** kriterijus, paslaugos teikėjas turi vykdyti veiklą vadovaujamas bendradarbiavimo platformos, pastarajai nustatant veiklos pasirinkimo galimybę, atlygį ir darbo sąlygas⁴⁶. Kitaip tariant, pagrindinės paslaugos teikėjas negali laisvai pasirinkti, kokiais paslaugas jis teiks ir kaip tai darys, pvz., su bendradarbiavimo platforma užmezgęs sutartinius santykius⁴⁷. Jei bendradarbiavimo platforma tik tvarko vartotojo deponuotas apmokėjimo lėšas ir jas perduoda pagrindinės paslaugos teikėjui, tai nereiškia, kad bendradarbiavimo platforma nustato atlygį. Realus nuolatinis valdymas arba priežiūra nebūtinai yra pavaldumo požymis⁴⁸.

Kad būtų įvykdytas **darbo pobūdžio** kriterijus, pagrindinės paslaugos teikėjas turi vykdyti ekonominę vertę turinčią veiklą, kuri būtų veiksminga ir tikra ir kuri neapimtų tokio smulkaus masto paslaugų, kad šią veiklą būtų galima laikyti nedidelės apimties ir papildoma⁴⁹. Nacionaliniai teismai, nustatydami, kas yra nedidelė apimties ir papildoma veikla, laikėsi nevienodo požiūrio – net ir labiau įprastoje darbo santykių aplinkoje. Šiuo tikslu taikomos įvairios ribinės vertės (valandinės arba darbo užmokesčio) ir atliekami įvairūs specialūs konkretaus santykio ypatumų vertinimai. Jei bendro vartojimo ekonomikoje asmenys, pasinaudodami bendradarbiavimo platformomis, iš tikrųjų teikia tik nedidelės apimties ir papildomas paslaugas, yra pagrindo teigti, kad tokie asmenys nelaikytini darbuotojais, tačiau tokie požymiai, kaip trumpa trukmė⁵⁰, neilgas darbo laikas⁵¹, nenuolatinis darbas⁵² arba mažas našumas⁵³ dar nėra pagrindas atmesti darbo santykių galimybę. Be to, asmenys, kurie paslaugas teikia dažniau nei retkarčiais, gali būti ir darbuotojai, ir savarankiškai dirbantys asmenys, nes faktinis jų statusas priklauso nuo bendro vertinimo pagal visus tris kriterijus.

Atlygio kriterijus visų pirma taikomas savanoriams atskirti nuo darbuotojų. Taigi, jei teikėjas negauna jokio atlygio arba jei jam tik kompensuojamos sąnaudos, kurias jis patyrė vykdydamas veiklą, atlygio kriterijus nėra įvykdytas.

Nors pirmiau nurodytais kriterijais remiamasi tada, kai taikoma ES lygmeniu parengta darbuotojų apibrėžtis, valstybių narių teismai, atlikdami bendrą konkrečių darbo santykių vertinimą, panašų kriterijų rinkinį paprastai taiko ir nacionaliniu lygmeniu.

Siekdamos padėti žmonėms išnaudoti savo galimybes, paskatinti dalyvavimą darbo rinkoje ir padidinti konkurencingumą, kartu užtikrinant tinkamas darbo sąlygas ir tinkamą bei tvarią socialinę apsaugą, valstybės narės:

– atsižvelgdamos į skirtingus darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų poreikius skaitmeniniame pasaulyje ir į bendradarbiavimu pagrįstų verslo modelių novatoriškumą, turėtų įvertinti savo nacionalinių darbo teisės nuostatų tinkamumą;

– atsižvelgdamos į bendro vartojimo ekonomikoje taikomus darbo modelius, turėtų parengti savo nacionalinių darbo teisės nuostatų taikymo gaires.

⁴⁶ 2001 m. lapkričio 20 d. Sprendimas *Jany ir kiti prieš Staatssecretaris van Justitie* (C-268/99).

⁴⁷ *The rise of the 'just-in-time workforce': on-demand work, crowdwork and labour protection in the 'gig economy'*, Valerio De Stefano, *ILO Conditions of Work and Employment Series No. 71*, 2016, p. 17.

⁴⁸ 2010 m. lapkričio 11 d. Sprendimas *Danosa* (C-232/09); taip pat žr. *De Stefano*, ten pat, p. 16.

⁴⁹ Daugiau informacijos apie tai, kaip, atsižvelgdamos į laisvo darbuotojų judėjimo principą, „darbo tikrumą“ faktiškai vertina Europos Sąjungos Teisingumo Teismas ir kaip jis vertinamas valstybėse narėse (pvz., taikant uždarbio arba valandines ribines vertes), pateikta dokumente *Comparative Report 2015 - The concept of worker under Article 45 TFEU and certain non-standard forms of employment*, FreSso tinklas (Europos Komisija).

⁵⁰ 2003 m. lapkričio 6 d. Sprendimas *Ninni-Orasche* (C-413/01).

⁵¹ 1986 m. birželio 3 d. Sprendimas *Kempf* (C-139/85).

⁵² 1992 m. vasario 26 d. Sprendimas *Raulin* (C-357/89).

⁵³ 1989 m. gegužės 31 d. Sprendimas *Bettray* (C-344/87).

2.5. Apmokestinimas

Prisitaikymas prie naujų verslo modelių

Kaip ir visiems ekonominės veiklos vykdytojams, bendro vartojimo ekonomikos srityje veiklą vykdančiams subjektams taikomos apmokestinimo taisyklės. Šiomis taisyklėmis reglamentuojamas fizinių asmenų pajamų, įmonių pelno ir pridėtinės vertės mokesčių mokėjimas. Tačiau susidurta su naujomis mokesčių teisės aktų laikymosi ir vykdymo problemomis: kilo sunkumų nustatant mokesčių mokėtojų tapatybę ir apmokestinamąsias pajamas, trūksta informacijos apie paslaugų teikėjus, skaitmeninio turinio sektoriuje kilo sunkumų dėl agresyvaus pelno mokesčio planavimo, skirtingose ES valstybėse narėse taikoma skirtinga apmokestinimo praktika ir nepakankamai keičiamasi informacija.

Šiuo atžvilgiu valstybės narės turėtų siekti nustatyti proporcingus įpareigojimus ir vienodas sąlygas. Įmonėms, teikiančioms panašias paslaugas, jos turėtų taikyti funkcinį požiūrį panašias mokestines prievoles. Siekiant išlaisvinti bendro vartojimo ekonomikos potencialą, galima gerinti informuotumą apie mokestines prievoles, supažindinti mokesčių administratorius su bendradarbiavimu grindžiamais verslo modeliais, parengti gaires ir didinti skaidrumą informaciją skelbiant internetu. Suinteresuotieji subjektai turėtų būti aiškiai informuoti apie nacionalines mokestines prievoles, įskaitant susijusias su užimtumo statusu.

Siekdamos didesnio aiškumo ir skaidrumo, kai kurios valstybės narės parengė nacionalinių mokesčių sistemų taikymo bendradarbiavimu pagrįstiems verslo modeliams gaires, o keletas valstybių narių apsvaistė galimybę iš dalies keisti savo teisės aktus⁵⁴. Pelno mokesčio srityje Komisija rengia bendrą kovos su mokesčių vengimu metodiką.

Be to, bendro vartojimo ekonomika suteikė naujų galimybių padėti mokesčių institucijoms ir mokesčių mokėtojams vykdyti savo mokestines prievoles. Tokių galimybių visų pirma atsirado dėl didesnio atsekamumo, kuris tapo įmanomas dėl internetinių platformų tarpininkavimo. Kai kurios valstybės narės su platformomis jau dabar sudaro susitarimus dėl mokesčių surinkimo. Pvz., apgyvendinimo sektoriuje platformos padeda paslaugų teikėjų vardu sumokėti turisto mokesčius. Taip pat yra atvejų, kai mokesčių institucijos naudoja platformų suteiktą atsekamumo galimybę mokesčiams iš atskirų teikėjų surinkti.

Geras mokesčių institucijų ir bendradarbiavimu pagrįsto verslo subjektų tarpusavio bendradarbiavimo pavyzdys yra Estija. Bendradarbiaujant su dalijimosi automobiliais platformomis, siekiama supaprastinti vairuotojų mokesčių deklaravimo tvarką. Bendradarbiavimo platforma registruoja vairuotojo ir kliento sandorius ir institucijoms nusiunčia tik tokius duomenis, kurie yra svarbūs apmokestinimo požiūriu; gavusios šiuos duomenis, institucijos iš anksto užpildys mokesčio mokėtojų mokesčių formas. Pagrindinis tikslas – padėti mokesčių mokėtojams veiksmingai, minimaliomis pastangomis įvykdyti savo mokestines prievoles.

Administracinės naštos mažinimas

Ekonomikos augimas labiausiai skatinamas priemonėmis, kuriomis, nediskriminuojant atskirų verslo modelių, siekiama sumažinti fizinių asmenų ir įmonių administracinę naštą. Šiuo atžvilgiu mažinti sąnaudas gali padėti veiksmingas platformų, valdžios institucijų ir paslaugų teikėjų keitimasis mokestine informacija. Įdiegus vieno langelio principą ir sukūrus grįžtamosios informacijos teikimo internetu sistemas, taip pat galima suteikti naujų galimybių partnerystėms ir atitikties stebėsenai.

⁵⁴ Iniciatyvų apžvalga pateikta prie šio komunikato pridėtame Komisijos tarnybų dariniame dokumente.

Tačiau nacionalinėms mokesčių institucijoms laikantis skirtingų požiūrių dėl platformoms taikytinos tvarkos, gali padidėti bendradarbiavimu grindžiamai veiklai tenkanti administracinė našta. Tokie skirtingi požiūriai gali būti susiję su tuo, kokiai veiklos sričiai priskirtinos platformų teikiamos paslaugos, su kriterijais, taikytiniais jų veiklai susieti su mokesčių jurisdikcija, paslaugų teikėjų ir platformų darbo santykiais, taip pat su bendrais atitikties reikalavimais ir audito procedūromis.

Šiuo atžvilgiu, norint nuosekliai išspręsti šias problemas, atsižvelgiant į ankstesniuose šio komunikato skirsniuose išaiškintus aspektus, galėtų būti naudinga parengti visuotinai suderintus standartus, taip pat didesnę administravimo funkcijų dalį perkelti į internetą.

Pridėtinės vertės mokesčiai

Bendradarbiavimo platformų vykdomas prekių tiekimas ir paslaugų teikimas ir platformų naudotojų vykdomas prekių tiekimas ir paslaugų teikimas iš esmės yra PVM apmokestinami sandoriai. Šiuo požiūriu kyla problemų dėl dalyvių pripažinimo apmokestinamaisiais asmenimis, visų pirma, kai reikia įvertinti vykdomą ekonominę veiklą arba nustatyti, ar esama tiesioginio ryšio tarp tiekiamų prekių arba teikiamų paslaugų ir atlygio natūra (pvz., pagal bankų tipo susitarimus, kai dalyviai prekes ir paslaugas sutelkia į bendrą fondą ir savo ruožtu įgyja teisę naudotis šiuo fondu).

Komisija rengia keletą iniciatyvų, kuriomis bus siekiama didinti mokesčių institucijų kompetenciją pagal PVM veiksmų planą⁵⁵. Pagal šias iniciatyvas numatoma prekių tiekimui taikomą PVM vieno langelio principą pritaikyti ir elektroninėms paslaugoms, pradėti įgyvendinti bandomąjį projektą, kuriuo bus siekiama pagerinti mokesčių institucijų tarpusavio bendradarbiavimą, ir parengti mokesčių institucijų ir elektroninės prekybos įmonių tarpusavio bendradarbiavimo gaires.

Valstybės narės raginamos palengvinti ir pagerinti mokesčių surinkimą pasinaudojant bendradarbiavimo platformų teikiamomis galimybėmis, atsižvelgiant į tai, kad šios platformos registruoja ekonominę veiklą.

Bendradarbiavimo platformos turėtų imtis iniciatyvos, kad, bendradarbiaujant su nacionalinėmis mokesčių institucijomis, būtų nustatyti informacijos apie mokesčines prievoles keitimosi parametrai, kartu užtikrinant atitiktį asmens duomenų apsaugos teisės aktams ir nepažeidžiant Elektroninės prekybos direktyva nustatytos tarpininkų atsakomybės tvarkos.

Valstybės narės raginamos įvertinti savo mokesčių taisykles ir tokias pat paslaugas teikiančioms įmonėms sudaryti vienodas sąlygas. Be to, valstybės narės turėtų toliau dėti pastangas paprastinti procedūras, didinti skaidrumą ir rengti internetines gaires dėl mokesčių taisyklių taikymo bendradarbiavimu grindžiamiems verslo modeliams.

3. Stebėsena

Bendro vartojimo ekonomika apima kelis sektorius, veikiančius sparčiai kintančioje aplinkoje. Atsižvelgdama į tokį dinamiškumą ir vystymąsi, Komisija ketina sukurti stebėsenos sistemą, pagal kurią bus stebima reglamentavimo aplinkos raida ir ekonomikos bei verslo pokyčiai. Šia stebėsena bus siekiama stebėti paslaugų kainų ir kokybės tendencijas ir nustatyti galimas kliūtis bei faktines problemas, pirmiausia tokias, kurios kyla dėl skirtingų nacionalinių teisės aktų arba reglamentavimo spragų.

⁵⁵ COM(2016) 148 final, 2016 04 07, „Komunikatas dėl PVM veiksmų plano. Bendros ES PVM erdvės kūrimas. Laikas spręsti“.

Bus taikomos tokios stebėsenos priemonės:

1. periodinės vartotojų ir įmonių apklausos dėl bendro vartojimo ekonomikos naudos⁵⁶;
2. nuolatinis reglamentavimo pokyčių valstybėse narėse registravimas;
3. dialogas su suinteresuotaisiais subjektais pasinaudojant Bendrosios rinkos forumu, šiuo tikslu du kartus per metus rengiant susitikimus siekiant vietoje įvertinti sektorių raidą ir nustatyti gerąją patirtį;
4. bendro vartojimo ekonomikos stebėsenos rezultatai bus apibendrinti Bendrosios rinkos rezultatų suvestinėje.

Šia stebėsenos veikla⁵⁷ taip pat bus prisidedama prie Komisijos nuolatinio darbo⁵⁸ bendrosios rinkos srityje, kuriuo siekiama paremti inovacijas ir verslumą. Atsižvelgiant į dinamišką bendro vartojimo ekonomikos verslo modelių pobūdį ir sparčią duomenimis grindžiamų skaitmeninių technologijų plėtrą, surinkti ir renkami nauji duomenys bei jų moksliniai tyrimai gali paskatinti naujų sprendimų politikos problemų atsiradimą. Bendradarbiavimo platformos turėtų glaudžiai bendradarbiauti su valdžios institucijomis, įskaitant Komisiją, siekiant lengviau suteikti prieigą prie duomenų ir statistinės informacijos laikantis duomenų apsaugos teisės aktų.

Ši stebėsenos veikla ir jos priemonės bet koku atveju neprieštarauja Komisijos veiksmams užtikrinant esamų ES teisės aktų vykdymą – jie ir toliau bus įgyvendinami atsižvelgiant į šiame komunikate išdėstytus principus.

4. Išvada

Atsižvelgiant į tai, kad bendro vartojimo ekonomikos verslo modeliai gali duoti didelės naudos, Europa turėtų būti atvira šioms naujoms galimybėms. ES turėtų aktyviai remti inovacijų, konkurencingumo ir ekonomikos augimo galimybes, kurias teikia ekonomikos pažanga. Kartu svarbu užtikrinti tinkamas darbo sąlygas ir tinkamą bei tvarią vartotojų ir socialinę apsaugą. Kad tai būtų pasiekta, gyventojai ir įmonės, atsižvelgdami į šiame komunikate pateiktus paaiškinimus, turėtų susipažinti su jiems taikomomis taisyklėmis ir įpareigojimais. Taip pat ir valstybės narės raginamos išaiškinti padėtį savo šalyse. Komisija yra pasirengusi bendradarbiauti su valstybėmis narėmis ir susijusiomis institucijomis ir padėti joms tai padaryti.

Šiame komunikate pateiktomis gairėmis siekiama padėti vartotojams, įmonėms ir valdžios institucijoms tapti patikimais bendro vartojimo ekonomikos dalyviais. Be to, tai valstybėms narėms padės nuosekliai taikyti Sąjungos teisę visoje bendrojoje rinkoje. Komisija nuolat vertins Europos bendro vartojimo ekonomikos pažangą, rinks statistinius duomenis ir įrodymus ir bendradarbiaus su valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais, kad būtų, be kita ko, keičiamasi geriausia praktika. Komisija, siekdama gyventojams ir įmonėms bendro vartojimo ekonomikoje sukurti kuo geresnes sąlygas, numato į dialogą įtraukti Europos Parlamentą, Tarybą ir valstybes nares.

⁵⁶ Be to, bus naudojamosi informacija, pateikta oficialiuose statistikos šaltiniuose ir trečiųjų asmenų ataskaitose.

⁵⁷ Pagrindiniai elementai bus papildyti trečiųjų asmenų ataskaitose pateiktais duomenimis ir įžvalgomis, galima duomenų analize ir svetainių surinktais duomenimis, taip pat, jei tik bus įmanoma – oficialia statistika.

⁵⁸ Sritis, kuriose būtina imtis papildomų priemonių, taip pat galima nustatyti remiantis esamais ar būsimais programos REFIT įgyvendinimo rezultatais.